

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt Primvm. Securitatis hæreticis præstandæ forma composita, & promulgata. Dubitatio de oblata illis venia. Transitus ministri, à Bauariæ Duce Romam missi. Duodecim articuli de reformanda ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

scriptæ pro utroque vindicationes. Aduentus Oratorum Gallie, & mandata ipsis tradita. Eorum oratio mordax, postea scripto temperata; & responsio illi reddita. Vicecomes missus ad Concilium à Pontifice. Variæ inter Legatos suspiciones. Obices à Cesare & Gallis iniecti declarationi continuationis. Disertum Pontificis mandatum ut ea fieret. Angustia idcirco Legatorum, & susceptum ab ipsis non obtemperandi consilium, mittendique Romanum Altempsij, qui facti necessitatem ostenderet. Nouæ litteræ, quibus negotium in Legatorum iudicio reponitur. Piscarij consensus. Consilium inter Hispanienses Episcopos contestandi, sed in opus non deductum. Sessio quarta, seu vigesima, habita quarto Iulij, cum prorogatione Decretorum vsque ad decimum sextum Iulij. Triginta sex Patrum repugnantia.

CAPVT PRIMVM.

Securitatæ hæreticis præstandæ forma composita, & promulgata. Dubitatio de oblata illis venia. Transitus ministri, à Bauria Duce Romam missi. Duodecim articuli de reformanda disciplina ad examen propofiti.

1562.

STATIM post Sessionem demandatum est Castaneæ, Augustino, Boncompagno, & Paleotto, ut formam promittendæ hæreticis securitatæ concinnarent. Duo in eò difficilia obuersabantur: alterum, ut adhiberentur verba, quæ omnem suspensionem ab hæreticis disicerent, simulque nullum afferrent Ecclesiæ detrimentum: alterum, ac potissimum, quòd neque hinc placebat eam restringi ad solam Germaniam, sicut in Iulij Concilio effectum fuerat (ita siquidem melioris quàm ceteri conditionis redditi essent qui conueniant in Augustanam Confessionem, & incuria simul ostensa fuisset de multorum populorum salute, grauius indignantium) neque hinc probabatur vniuersalis omnium comprehensio, propter causas à nobis recensitas; neque etiam, retento generali nomine aliarum nationum, exceptio quarundam nominatim, cuiusmodi esset Hispanica, Lusitana, & Italica, quam sacra Romana Inquisitio per se ipsam regebat. Etenim hæc aperta inæqualitas speciem nec decoram

ram nec rationi consentaneam præ se tulisset. Itaque visum est, quò priori difficultati, hoc est, verborum amplitudini consuleretur, describendas esse voces è tabulis fidei, ad securum accessum datæ Iulij tempore, Carolo Quinto petente, quas suo loco retulimus, quippe quæ laxissimæ erant; & quod spectabat ad securitatem, desumptæ è similibus securitatis tabulis, quas Concilium Basileense Bohemis concessit: & tunc aliqui Protestantium illis confisi Tridentum venerant, ubi & plenam libertatem, & placidissimam comitatem experti sunt. Sed quod attinebat ad alteram difficultatem, quoniam ea tunc de tuto aduentu fides data fuerat nationi Germanicæ nominatim, adiecta est noua extensio ad alios reliquarum omnium nationum homines, in quibus impunè erat hæresim prædicari. Hæc verò securitas his formulis concessa rationi satis congruens censebatur, cum longè conuenientius videretur, exhibere tutum ad nos accessum ei qui domi suæ libertatem possidet, quàm ei qui ob noxam contumaciæ erga nos exul & vagus vitam agit. Præterea ratio habita est, quam Beccarellus Ragulinus Archiepiscopus suggererat, de non appellandis hæreticis iis quibus fides dabatur, sed mitiori vocabulo dicebantur, ij qui nobiscum in Fide non consentiunt, & qui aliter ac docet sancta Romana Ecclesia sentiunt. Consilium supererat capiendum de iis, quos verba illa generalia minimè complectebantur; ij videlicet, qui cum in regionibus nati fuissent, in quibus interdicta erat quæuis religio discrepans à Catholica, huiusmodi crimine apud sacros Quæsitores rei, tamen si libertate non carerent, patriam tamen carebant. Sed quoniam ad id & maturiore consilio, & absolutiore facultate opus erat, adiectum fuit promissæ securitatis formæ ex limitatione prædicta nominandi, in perpetuum oclusum iri aditum aliarum prouinciarum hominibus qui vellent respiscere: sed cum eos admittendi ratio nondum esset statuta, id in aliud tempus conficiendum reiici.

2 Fuerunt hæc Decreta proposita in cœtu, secundâ die Martij, ac postmodum quartâ^a. Thomas Stella Dominicanus, tunc Iustinopolitanus Antistes, de quo sæpè à nobis habita est mentio in Concilio sub Paulo Tridentiæ Bononiæ celebrato, haud libenter huiusmodi securitatis formæ assentiebatur, dicens, hæreticos esse vulpeculas quæ fraudes agunt, & viperas quæ venenum iniiciunt, adeoque periculosam esse indulgentiam, per quam ad nos propinquarent, & in sinum ingrederentur. Varia commemorauit exempla, quæ Lutheri tempore nec pro dignitate nec pro vtilitate Ecclesiæ contigerunt. Censebant aliqui, decorum non esse, securum aditum non postu-

^a Acta Paleotti, & litteræ Legatorum ad Borromæum, 2. & 5. Martij.

1562.

postulantibus offerre, & fortasse recusaturis, ac despecturis. Alij cupiebant vt capitum numerus limitaretur, ne tam ingens esset, vt inde violentia timeri posset; quemadmodum Bohemis quoque restrictus fuit à Synodo Basileensi in quarta Sessione. Et mirum sane fuit, huiusce restrictionis auctorem etiam fuisse Muglizium Oratorem Cæsareum, Archiepiscopum Pragensem, qui auditis quorundam ea de re dicteris, respondit, Suam à se proferri sententiam non tamquam ab Oratore, sed tamquam à Præsule, quem decebat annecti Concilij exemplum sequi.

Sed Quinque Ecclesiarum Episcopus dixit, summæ sibi admirationi esse, quòd vni eidemque rei propositæ obicerent obstacula opiniones inter se ex diametro oppositæ; alij enim securitatis tabulis repugnabant, quippe infructuosas, quòd accessurus esset nemo; alij, quippe periculosis, quòd exercitus conuolaturus timeretur, sed neutrum reipsa euenturum. Fuit etiam qui putauit, certum temporis spatium esse præscribendum, quo elapso data ad tutò veniendum fides cessaret, ne liberum foret hæreticis eà indulgentiâ abuti per cunctationem & contemptricem, oscitantiam: & aliquis proposuit, vt conditioni apponeretur, dummodo se abstinerent à prædicandis tradendisque doctrinis à Catholica discrepantibus.

Verùm Granatensis graui oratione obiecta omnia exceptionesque confutauit^b: eorum exemplum, quæ peracta fuerant ætate Iulij III. & Carolo Quinto petente, satis esse omni dubitationi abtergendæ. Consilia super his habita à Principibus ac Patribus illius temporis, rectè probare, conuentui in præsentia coacto prudentius esse rem gestam imitari, quàm de integro illam expendere; præsertim cum variatum quidquam non esset seu re spectatâ, seu ratione quâ tuti redderentur hæretici: de re, prauitatem ipsorum semper eandem perstitisse; & quantumuis grauis ea foret, Concilium instar balnei salutaris esse, quo vel pestilentia correpti erant mutandi; ibi vulpes posse fraudulentiam deponere, & viperas venerum. De ratione id quòd alioqui fortasse arbitrarium fuisset, eo exemplo necessarium euadere; vnius litterulæ mutationem satis futuram ad obuoluendos multis nubibus illos animos diffidentes; nec in huiusmodi mutationibus quidquam emolumenti conspici. Quid prodesset limitatio promissæ securitatis ad certum hominum numerum? Posse quemlibet in animum inducere, si satis virium suppetisset hæreticis ad opprimendos ibi Patres, haud præstolatos fuisse opportunitatem indultæ sibi securitatis ad rem conficiendam. Patrum fiduciam in Catholicorum Principum studio collocandam,

È Acta Paleotri, & littera Archiepiscopi, 5. Martij 1562.

dã, quorum viribus ea vrbs & circumsepta erat & munita, quique numquam in quouis euentu Synodum deseruissent, aliorum violentiã prædam. Amplioris esse dignitatis, eam securitatem concedere interminatam, quã ad tempus finitum; cum par non esset, vt Concilium sibi obstringeret auctoritatem ad finem operis procedendi, quotiescumque hoc opportunum existimasset. Similiter frustra conditionem præscribi, ne hæretici suas hæses ibi prædicarent aut docerent. Tam exponi per formam securitatis antea traditã id ad quod ea concedebatur, nimirum, vt venirent ad proponendas disputandasque suas opiniones coram Concilio; non igitur ad eas in populo disseminandas, turbasque de Religione excitandas. In eadem forma contineri, quã ratione puniendi essent, si delicta per id merita patrarent. Cui autem dubium esse posse, vnum ex his criminibus fore tamquam iuri Gentium contrarium, diffusum contagium, & seditiones excitatas in domo hospitis, qui eos excipit? Hæc sententia communiter comprobata est, & Promotor Concilij eam illicò iussit in tabulas à scribis referri.

1562,

5 Dum Patres è confesso abituri erant, nuntiatum ipsis est, adesse foris Consiliarium quemdam Alberti Bauari Ducis, & petere vt audiretur: quem adduci iusserunt. Is litteras protulit, quæ sibi fidem conciliabant: tum exposuit, Se à Duce Romam missum ad transigenda negotia Religioni conducentia in eius ditionibus. Nefas illi Principi visum iri, si per eam opportunitatem amplissimis illis Patribus obseruantiam suam non exhiberet: Oratoris missionem ab eo protrahi, quòd nondum sibi præstò esset Theologus, qui sibi par illi operi videretur; sed sperare, se breuè id facturum. Concinnè ab eo, qui erat à secretis, responsum est. Et Legati deinde cum litteris ad Pontificem commendatitiis illum dimiserunt.

Ad Borromæum,
6. Martij
1562.
Acta, &
Diarium.

6 Publica securitatis promissio, de qua diximus, Tridenti vulgata est die octauo Martij^d, & affixa valuis Ecclesiæ primariæ; curatumque est, vt deinceps in variis Prouinciis ea vulgaretur per Nuntios Apostolicos illic degentes. Ipsam præcipuè miserunt Legati ad Ferrariensem Cardinalem in Galliam, duabus ipsi litteris conscriptis: alteris, quæ regio Consilio possent ostendi; per has petebatur, vt exemplaria traditæ securitatis, typis excudi, ac promulgatio in cunctis Galliæ prouinciis permitterentur: alteræ arcanæ erant, quibus Legato significabatur, non fuisse ibi Galliam nominatam, ne forte Gallos id pungeret, quasi ipsorum patria videretur hæresis impunitæ tuta statio declarari; sed ipse vnumquemque planè certum redderet, mentem Patrum fuisse, vt illud etiam regnum voces vniuersales

1562. sales complecterentur; cum fati illi cognoscerent, temporum conditionem ibi tulisse, ut professio ac prædicatio sine strepitu nouæ doctrinæ, supplicio non plecterentur.

Hic nauiter hallucinatur Suauis, dum ait, ibi Galliam discretè⁷ memoratam non fuisse, ne regium Consilium offenderetur, si palam affirmaretur, esse in Gallia homines Regi rebelles; cum alia longè fiat, esse ibi subditos Regi rebelles, & hæresim ibi esse impunitam; quemadmodum nunc reipsa Rex rebelles non habet, & tamen in eius ditionibus Caluini hæresis libera est; & è conuerso, cum hisce postremis annis populus Neapolitanus à suo Rege descuerat, non idèd illic hæresis libertate potiebatur. Grauius errat in recensendis variis consiliis habitis, an Græci, Angli, atque Scoti essent nominandi. Etenim neque Acta publica, nec priuata Paleotti aut Salmaticensis Episcopi^e, nec Legatorum litteræ ad Borromæum, nec plures epistolæ, arcanis minutisque rebus refertæ, quæ sunt apud me, de Tridentinis deliberationibus, ac præcipuè de hac ipsa, ne umbram quidem continent eorum, quæ hic variis pigmentis suis à Suauis confinguntur.

Tertium supererat caput, de venia iis offerenda, in quos Fidei⁸ tribunalia inquisierant. Hic pariter Suauis miserè labitur, ubi narrat, à Legatis, iam consciis Pontificiæ mentis, huic veniæ repugnantis, eius auctoritate nequaquam periclitationi commissâ, negotium eò fuisse deductum, quò ipsi ad obsequendum Pontifici cupiebant; cum tamen, antequam id nossent, ait ille, fuissent inter se discordes, cum propenderet primus Legatus ad vniuersalem veniam offerendam cuius hominum, qui ad eam petendam illic se sisteret, huic verò tam largæ indulgentiæ Simonetta repugnaret. Vtrumque falsum est. Legati ad eam vsque diem mentem Pontificis ignorabant, adeoque ad Borromæum scripserunt^f, Sperare se inuitos rationem aliquam consulendi Inquisitionibus, Hispanicæ & Lusitanicæ; ea verò erat, quemadmodum postea declararunt,^g destinatio quorundam Præsulum Tridenti morantium ad singulas hæc nationes, qui pro rerum cõditionibus eas causas cognoscerent, ferrentque sententiam, an posset impertiri venia absque eorum Tribunalium offensione; atque pio iudicio illorum Præsulum aut concedendum esse reis veniam, aut eosdem remittendos ad ordinarios ipsorum iudices: quod & secuta omnis detrimenti ea Tribunalia reddidisset, & simul nanciscendæ ibi gratiarum aræ spem multis fecisset. Sed quod ad Romanam Inquisitionem spectabat, vniuersæ Italiæ causas complectentem, aiebant, Nullum sibi consilium in mentem

^e Infrà citabitur vnde habita sint.

^f Martij 1562.

^g Litteræ Legatorum ad Borromæum, 13 Martij 1562.

mentem venire, nisi prius à Pontifice auctoritatem directionem-
que accepissent; & ex altera parte compertum sibi esse, complures
ad pœnitentiam pronos futuros, si clementiæ certi forent. His ad-
debant; Communiter Patres sentire, huiusmodi clementiam exer-
cendam esse; cùm talis charitas congruere videretur tum dignitati
solemnis Concilij, ad fidelium solatium coacti, tum conditioni
temporum, quæ potius suadebant vt exules reuocarentur, quam vt
iidem per desperationem in rebelles conuerterentur. Ex quo falsa
pariter deprehenditur alia conditio à Suauì narrata, hoc est, sen-
tentiarum discrepantia inter Præsides in hac deliberatione, quan-
do in litteris communi nomine conscriptis non solum omnes in-
dulgentiam suadebant, sed etiam testati sunt, ita Patres vniuersè
sentire^b: quin persistere in hoc suo consilio sustinendo, etiam post-
quam Pontifex contrarios in se sensus patefecit; & in suos illum tra-
xissent, nisi repugnantia eorum, de quibus dictum est, Tribunalium
obstaculum obiecisset. Quapropter recessum fuit ab ea quam me-
ditabantur ad nationes omnes extensione. Sic itaque se res habuit.

1562.

^b In citata
epistola
23. Martij.

9 Pontifex eo planè dieⁱ, quo Tridenti promulgata est concessio
publicæ securitatis, pro regionibus in quibus conscientia libertas
erat, per Borromæum ad Legatos scripsit, videri sibi, excogitari pe-
nè non posse voces ita temperatas, quibus simul dignitas Concilij
seruaretur, quò liceret tutò accedere cuiuscumque nationis homi-
nibus, simul omnis ratio haberetur quam bonum publicum postu-
labat: sed quoniam oportebat huiusmodi securitatis tabulas ali-
quo tandem modo formari, hunc à se optimum censeret: Vt, quod
in Legatis erat, tutus aduentus omnibus concederetur sine vlla co-
arctatione; ita tamen, vt solum securitas indulgeretur ad accessum,
ad commorationem, & ad discessum; quo pacto nihil inferretur
obicis Fidei Tribunalibus ad causam agendam in reos, siue in cu-
stodia detentos, siue contumaces: quandoquidem hinc satis erat,
vt innotesceret fontibus, se habituros Tridenti eandem liberta-
tem, quam in aliis terris profugi obtinebant, & quâ manus Iudi-
cum in eorum regionibus minimè ligabantur; hinc verò S. Inqui-
sitionis Tribunalia, Lusitanica & Hispanica, nihil conqueri pos-
sent, cùm ea securitatis promissio maiorem libertatem reis non con-
cederet eâ, quâ re ipsa fruebantur profugi per Galliam & Ger-
maniam.

ⁱ Epist. Bor-
romæi ad
Legatos,
8. Martij
1562.

10 Quod spectabat ad Romanum Tribunal; volenti animo consen-
surum esse Pontificem, vt promulganda securitas tam ampla, tam
indulgens, tam efficax foret, quàm Legatis placeret; idemque opta-
turum

Zzzz 2

1562.

k Litteræ
Borromæi
ad Legatos,
14. Martij
1562.

turum fuisse, vt de reliquis Fidei Tribunalibus per alia regna fieret: sed in præsentia rationibus præualidis se retineri, ne illa arctius obligaret. In eamdem sententiam litteras iterari iussit paucis postea diebus^k: Videri sibi, satis esse memoratam formam, vt pote usurpatam sedente Iulio, tamen pro sola natione Germanica: non igitur opus esse causarum cognitionem à Synodo suscipi, neque fontes absolui: verumtamen non idcirco clementiæ sinum ocludi iis, qui ex animo resipiscerent, vellentque ad Deum regredi, sed id pro rerum singularium conditionibus esse à Legatis significandum Pontifici, & ab eo responsa præstolanda. Quod attinebat ad S. Inquisitionem Romanam, adhibebantur verba superioris epistolæ, quam attulimus, sed cum obiecto quodam quasi receptu, hoc est, Pontificem in eo haud futurum fuisse difficilem, *quantum erat in se* (quo indicabatur, S. Inquisitionis Cardinales ægrè id pati) sed sperari tunc sufficere susceptum consilium: nihilominus integrum negotium à se committi iudicio Legatorum; quibus eiusmodi mandata mira videbantur, aientibus, A se non percipi ad quod emolumentum inuitabantur ij, in quos inquirebatur, per concessam publicè securitatem, si reduces ad frugem ac pœnitentes excipienti indulgenter non erant pio Ecclesiæ sinu; cum ij non ad discipandum, nec ad obstitendum, sed ad retractandos errores, planeque resipiscendum accessuri erant. Pontifex has rationes probauit, rescripsitque^l, responsum à se redditum fuisse in modum consilij ab ipsis petiti, non restrictionis: placere sibi rationem propositam pro reis huiusmodi in Lusitania & Hispania, modò tam id circumspèctè ageretur, vt illis prouinciis fieret satis, & de Romano Inquisitionis Tribunali omnem ipsis libertatem concedi. Ita negotium tunc processit. Verùm Præsides, seu voluntatem accedendi, seu resipiscendi quidem certè in fontibus haud conspicatos, seu insuperabilem difficultatem expertos in Lusitaniæ Hispaniæque Tribunalibus, nec ratos, honorificentius ea quàm Romanum habenda esse, haud comperio ad laxiorem declarationem fuisse progressos.

l Borromæus
ad Legatos,
14 Aprilis
1562.

m Litteræ
Legatorum
ad Borromæum,
5. Martij
1562.

n Litteræ Legatorum
ad Borromæum,
17. Martij
1562.

Oratores Cæsarei, contenti publicà securitatis fide Germaniæ concessà, duos interim libellos Legatis porrexereⁿ. Postulabant in altero, vt Synodus publicis litteris Protestantes inuitaret; in altero, vt Clero Germanico disciplinæ leges præscriberet. Exploratum prius est à Legatis, an mandatum Principis, an priuatus Oratorum sensus libellos dictasset; & hoc posterius nacti sunt quod ad prius postulatum spectabat: sed de altero ancipites fuere; quod multos post dies comperitum est profectum à Cæsareⁿ. Illis acceptis, respon-

responderunt, Videri haud posse cum dignitate Concilij Protestantes inuitari, ob eas causas, quæ ætate Pauli III. Synodum ab eo cohibuerant, cum id ipsum in consilium adductum fuit, eoque magis, quòd postea Pontifex, cum per suos Nuntios tam singulari humanitate rem tentasset, contumelias à multis retulerat, à cunctis repulsam. Si Concilium ipsum suo nomine inuitamenta iterasset, occasionem illis porrectum iri ad obfirmandam potiùs petulantiam, quàm ad amplexandam pœnitentiam. Verumtamen ubi Cæsar id peteret, temporumque conditioni consentaneum existimaret, eà Legatos reuerentiâ prosequi Ferdinandi sensus, ut re Patribus significatâ omnem operam daturi essent, quò Cæsaris votum expletur. Cùm autem paucis post diebus redux è Belgio Commendonus Tridento transiret, ad patriam iturus^o, Præsides habuerunt in animo, quod ipsi proposuerunt, illum ad Ferdinandum legare, quò de rebus Concilij eum edoceret, exploraretque illius animum de processu celeritate, ac de toto negotio. Sed Pontifici ea legatio probata non est^p, quippe plurimum fragoris, plurimumque difficultatis allatura; opportunius id peragi posse operâ Delfini Nuntij, ibi degentis. Sed re ipsa Cæsar factus ab Oratoribus certior de ipsorum postulato, ut inuitarentur hæretici, & de Legatorum responso, illo improbatò, hoc probauit^q.

Ad alterum Cæsarianorum libellum, de reformanda Germaniæ disciplina, responsum à Legatis est: Cùm in Concilio præter Oratores Cæsareos nullus earum regionum Præsul, nullus Orator aut Procurator adesset, haud videri, quo pacto aut agitari res posset cum plena rerum notitia, aut stabiliri cum certa satisfactionis spe.

11 Placuit tamen, ut aliqua expenderentur^r ad consulendum vniuersali emendationi. Huius autem supra modum cupidus erat Seripandus, is nimirum, qui cum purpuræ splendore retinebat vitæ integritatem, quam semper seruauit inter septa religiosa, ratus, à noua dignitate aditum sibi non laxari ad factum augendum, sed ad pietatem promouendam: quare datum ipsi negotium fuerat, ut à variis Præsulibus, pijs & cordatis, exquireret, quæ ipsorum iudicio opportunius essent corrigenda, quò Ecclesia renideret, & aduersariorum linguæ retunderentur. Emendationis modulum statim ille confecit, cuius vnà cum illo architecti crediti sunt Mutius Callinus Archiepiscopus Iadrensis, Iulius Panesius Dominicanus Archiepiscopus Surrentinus, vterque Brixienfis, Ludouicus Beccatellus Archiepiscopus Ragulinus, Ægidius Fuscararius Episcopus Mutinensis, & Hieronymus Galeratus Mediolanensis, Episcopus

1562.

^o Litteræ Legatorum ad Borromæum, 16. Martij 1562.

^p Constat ex litteris Legatorum ad Borromæum, 27. Martij 1562.

^q Litteræ Ferdinandi ad Oratores, Pragâ, 30. Martij 1562.

^r Cuncta in Actis Paleotti.

1562. pus Surrinus, ex Moroni Cardinalis sorore genitus. Modulum detulit Seripandus iis, qui sibi auctoritatis socij erant; celato ipsis eorum nomine, qui sibi laboris socij fuerant; illi verò eius cognitionem Simonettæ commiserunt, utpote Iuris Pontificij, Romanorumque Tribunalium peritissimo. Is in consilium vocavit Castellaneam, Boncompagnum, Paleottum, & Joannem Baptistam Castellum Bononiensem, Concilij Promotorem, qui Ariminensis Antistes postmodum fuit, & postremis vitæ annis Galliæ Nuntius, plurima edidit Religionis exempla; nequaquam Augustino accersito, sicuti in similibus negotiis consuetum erat, propterea quòd innovaverat, Hispanos meditari propriam suorum regnorum emendationem Synodo proponendam.

Præcipua inter delectos Patres dubitatio fuit, num ducendum esset initium à rebus grauioribus, & ad Aulam Romanam spectantibus, an à minùs ponderosis, & cuiusque Diœcesi communibus. Ad priora Seripandus eos hortabatur, ut ipsa Concilij frons palam omnibus faceret, fabricam construi ex marmore solido, non ex tela, & asseribus colore fucatis, perinde ac scenæ fabricantur. Ita maledicorum linguas hebetatum, animosque compluribus additum iri ad Concilium adeundum, iam certis, operæpretium labori futurum; eoque id animosius effici posse, quòd Pontifex Paleottum ad Concilium mittens, sapius ei disertè dixerat, velle ut illic omnis adhiberetur libertas ad suam Aulam, & etiam ad seipsum reformandum in iis quæ in Ecclesiæ rem conferentur. Verum contrà differebant alij: Ea quæ plus arduitatis haberent ac momenti, indigere maiori frequentia omnium nationum; ne, dum vellent ossa luxata componere, deformius quiddam conflarent: abesse Germanos, deesse Gallos; quo pacto igitur posse Patres reddi certos, quid hæc aut illa natio desideraret in Aula Romana, & in ipso fonte Ecclesiasticæ disciplinæ, & quæ morum emendatio esset illis satisfactura? Eorum igitur aduentum expectandum esse, & interim proposita capita ad Pontificem perscribenda, quòd ea maturè perpenderet. Non licere ipsis fidenter agere in huiusmodi deliberationibus, nisi prius cognito illius iudicio, qui cum supremum Reipublicæ regimen teneret, omnium optimè Rempubicam calleret; & nisi prius accepto illius explicito consensu, qui cum summam auctoritatem possideret, numquam in rebus maximis sufficientem dabat, nisi eum peculiarem dabat. Non deesse per id temporis argumenta vtilia, tametsi minora, ad infumendum tempus cum fidelium profectu & cum fructu, sed absque periculo. Arti ac prudentiæ

tiæ imitandam esse Naturam, quæ non nisi per gradus ad opera summa progreditur. Hæc sententia potior fuit. Equidem diiudicare nequiuero, laudabilior ne illa fuerit: satis comperi, eam illaudatam, multumque ademisse fidentia, bonæque opinionis erga Legatos ac Pontificem, donec experimento suspicionum falsitas comperita est. Onerabatur præ ceteris Simonetta, quem ferunt, in suo Datarij munere fuisse gloriatum de fructibus pecuniariis, per se suo Principi auctis, nimiumque inhiasse suis emolumentis in illius Aulæque Romanæ commodum. Vt cumque res habeat, consilium tunc initum eiusmodi fuit: quare statutum est, vt duodecim capita in hanc sententiam proponerentur.

(Exat in narratione Nicolai à Ponte, Oratoris Veneti apud Concilium.

1. Perpenderent Patres, quæ ratio esset habenda quò cuncti Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & qui procuracionem animarum exercent, suis in Ecclesiis residerent; nec inde discederent, nisi ex causis honestis, necessariis, & Ecclesiæ Catholicæ conducantibus.

2. An opportunum videretur, ne cui sacri Ordines traderentur, nisi titulo Beneficij; cum compertum esset, multas fallacias committi in suscipiendis Ordinibus titulo patrimonij.

3. Pariter, an expediret, vt nec Ordinem conferentes, nec ipsorum ministri ac scribæ, quidquam caperent ob Ordinis collationem.

4. Num concedendum Episcopis, vt ex Præbendis, ad seruiendum non obligantibus, possent statuere distributiones quotidianas in illis Ecclesiis, in quibus aut nullo modo erant, aut ita tenues, vt negligenterentur.

5. An illæ Parœciæ, quæ ob suam amplitudinem indigebant pluribus Sacerdotibus, diuidendæ quoque essent ab Ordinario in plures titulos.

6. An è conuerso Beneficia curata, quæ idoneos ad victum commectus non suppeditant, multa in vnum debeant coalescere.

7. Quia multi Parochi ob scientiæ penuriam, prauamque viuendi rationem, parum erant idonei, & destruebant potius quam ædificabant, peioresque eorum erant vicarij, num oporteret vt Episcopus adiutores illis destinaret, certo fructuum prouentu iis attributo.

8. An concedenda esset Episcopis facultas transferendi in Ecclesias matrices Sacerdotia & sacella à tempore diruta, quæ ob inopiam reparari nequirent.

9. Num statuendum, vt Beneficia commendata, etiam regularia,

laria,

1562. laria, inuiferentur & corrigerentur ab Episcopis.

10. An statuendum, ut matrimonia clandestina in posterum irrita essent.

11. Quæ conditiones declarandæ essent ut necessariae, ne matrimonia essent clandestina, sed in facie Ecclesiæ contracta.

12. Plurimum esse cogitandum, quid expediret constituere de abusibus non modicis Quæstorum.

Inter articulos recitados duo illi de matrimonio clandestino libenter inclusi fuerunt, non solum ob utilitatem ipsius rei, sed quia inde argumentum suppetebat committendum, sicut effectum est, minorum Theologorum studio, quorum ibi non modica erat frequentia, & qui si Iurisperitos exercitos, se verò otiosos spectarent, vel tristati vel dispersi fuissent; cum verum sit effatum Philosophi, Idem esse viuere, ac agere; unde is, cui nihil agendum datur, aut pro lapide aut pro cadauere haberi videtur.

Scriptum hoc Oratoribus Cæsaris communicarunt Legati, antequam conuentui proponerent, pro eo ac fuerant ab illis generatim rogati. Illud ab Oratoribus probatum est. Postea rem animo recolens Simonetta, quasi futurarum commotionum prælagus, admonuit, ob primum illud caput de mansione apud proprias Ecclesias timendum esse, ne pelago committerentur, cæcis scopolis refero; adeoque sibi opportunius videri per ea tempora illud omitti: eaque vsus est suasionis efficaciam apud collegas, ut omnes de illo præmittendo conuenirent; ita tamen ut id prius Cæsarianis significaretur, sicut de scripto effectum fuerat. Rem itaque Cæsarianis significarunt Legati die vndecimo Martij, cum essent ingressuri conuentum, causati, declarationem de tam grati argumento seruari maiori confessus frequentia: sed Oratores acriter resistere, obiectantes, eo sublato capite nihil superfuturum nisi minutum aut leue; & iam ab se missum ad Cæsarem fuisse exemplum scripti quod cum ipsis Legati communicarant ac stabilierant: ac proinde Cæsari, qui emendationis studio tam vehementer flagrabat, rem illam visum iri signum quoddam atque ludibrium. Nec Oratores de Ferdinandi mente falsi sunt, cum ille, vbi primum duodecim proponenda capita lustrauerat, rescripsisset, à se libenti animo ea comprobari: dein comperto Legatorum consilio de primo capite omitendo, admirationem, animique molestiam indicauit, collaudatis Oratoribus quòd rem obturbassent. Quocirca ex his, quæ postea secuta sunt, addiscere Legati potuerunt, omnem deliberationem habendam esse, quamdiu opus in plena deliberantis facultate versatur.

Tunc

f Litteræ Legatorum ad Borromæum, 12. Martij 1562.

g Litteræ Legatorum ad Borromæum, 9. Martij 1562. & Acta Paleotti.

x Ad Oratores Pragæ 30. Martij 1562.

y Litteræ 5. Aprilis.

16 Tunc itaque non ausi Præsides eam iustæ querimoniæ causam præbere Cæsarianis ac Cæsari, scriptum cum omnibus articulis ad Patres detulere: cumque cognoscerent, id multis suam infra expectationem ac votum videri posse, Mantuanus, cuius erat proponendi munus, studuit eloquenti proœmio rem amplificare. Postquam testatus est suam Collegarumque propensionem ad restituendam collapsam Ordinis Ecclesiastici disciplinam, ardoremque propensis ipsorum animis iniectum ab inflammatis ac frequentibus Patrum postulationibus, subiecit, exordiri se ab illis articulis, de quibus accuratam Synodi considerationem expetebat: ne grauarentur supersedere iudicio de rei æstimatione, tantisper dum opus iam absolutum aspiceretur. Quisquis, inquit ille, vnum alterumve corporis humani membrum diuisim à reliquo spectaret, non posset illud digno in pretio habere, donec animaduerso postea dispectoque integro illo admirabili naturæ edificio, proportionem atque vilitatem inspectarum antea partium cum ipso toto conferret. Similiter in quavis Republica in emendatione morum, & in singulis operibus, in quibus harmonia ac proportio insit, diiudicari non posse, quanti sit habendum adnexum reliquis id quod per se solum nullius pretij videtur, nisi obuersetur ob oculos totum conflatum. Quis unicâ inspectâ tunicâ, unicâ membranâ arbitraretur eas esse tanti momenti ad actus planè diuinos, nempe videndi aut intelligendi? Omnino conditionem esse partis, quatenus parsest, vt nihil boni aut ostendat aut habeat nisi respectu totius.

CAPVT II.

Accessus Oratoris Hispani, Heluetici, ac Florentini. Lis inter duos postremos composita. Aduentus Procuratorum Hungarici Cleri. Sensa Philippi Regis exposita ab ipsius Oratore.

1 **A** Vidè prætolabantur Patres multorum Principum Oratores, qui dignitatem simul auctoritatemque Synodo conferrent. Sed tubinde sunt experti, ingentis esse lucis, vt quantum clarificet, tantum adurat ac percellat; cum ex ea sæpe litigia exorta fuerint, à quibus ipsi adigebantur ad tam infortunata iudicia, vt quidquid diiudicassent, ipsorum maxima esset iactura. Prior adfuit Ferdinandus Franciscus Aualus ab Aquino, Piscariæ Marchio, & Mediolani Moderator, à Rege Catholico Tridentum legatus, ne id officij amplius protraheretur; non ita tamen, vt liceret Aualo ibi consistere. Obuiam illi prodire nonaginta planè Præsules,

Diariū 14.
& literæ Legatorum ad
Borromæum,
16. Martij
1562.

Pars II.

A a a a

fules,